

ברכות נ (וסוף מט):

משנה. כיצד מזמנין?

בשלשה	נברך
בשלשה והוא	ברכו
בעשרה	נברך אלהינו
בעשרה והוא (אחד עשרה, ואחד עשרה רבוא)	ברכו אלהינו
במאה	נברך ה' אלהינו
במאה והוא	ברכו ה' אלהינו
באלף	נברך לה' אלהינו אלהי ישראל
באלף והוא	ברכו, לה' אלהינו אלהי ישראל
ברבוא	נברך לה' אלהינו אלהי ישראל אלהי צבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו
ברבוא והוא	ברכו ה' אלהינו אלהי ישראל אלהי צבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו
אמר רבי עקיבא: מה מצינו בבית הכנסת - אחד מרובים ואחד מועטים אומר ברכו את ה'. רבי ישמעאל אומר: ברכו את ה' המבורך.	

דיונים על ניסוח הזימון

נברך או ברכו

אמר שמואל: לעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל. (שיגיד נברך ולא ברכו) קושי: תנן: בשלשה והוא - אומר: ברכו!

תירוצ: אימא: אף, ברכו, ומכל מקום נברך עדיף. דאמר רב אדא בר אבהו: הוכחה: אמרי בי רב, תנינא: ששה נחלקין עד עשרה;

אי אמרת בשלמא נברך עדיף - משום הכי נחלקין, אלא אי אמרת ברכו עדיף - אמאי נחלקין? אלא לאו שמע מינה נברך עדיף - שמע מינה.

עוד הוכחה: תניא נמי הכי: בין שאמר ברכו בין שאמר נברך אין תופסין אותו על כך, והנקדינן תופסין אותו על כך. ומברכותיו של אדם ניכר אם תלמיד חכם הוא אם לאו. כיצד? רבי אומר: ובטובו - הרי זה תלמיד חכם, ומטובו - הרי זה בור.

בטובו או ומטובו

קושי על דברי רבי בברייתא: אמר ליה אביי לרב דימי: והכתיב ומטובתק ירוק (את) כית עכבא לעזאי! תירוצ: בשאלה שאני.

קושי: בשאלה נמי, הכתיב הרוח פיק ואנאאו! תירוצ: ההוא בדברי תורה כתיב.

חיינו או חיים

תניא, רבי אומר: בטובו חיינו - הרי זה תלמיד חכם, חיים - הרי זה בור. נהרבלאי מתני איפכא, ולית הלכתא כנהרבלאי.

שאכלנו משלו או למי שאכלנו משלו

אמר רבי יוחנן: נברך שאכלנו משלו - הרי זה תלמיד חכם, למי שאכלנו משלו - הרי זה בור. קושי: אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: והא אמרינן למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הנסים האלו!

תירוצ: אמר ליה: התם מוכחא מילתא, מאן עביד ניסי - קודשא בריך הוא.

ברוך שאכלנו משלו או על המזון שאכלנו

אמר רבי יוחנן: ברוך שאכלנו משלו - הרי זה תלמיד חכם, על המזון שאכלנו - הרי זה בור. צמצום לדברי ר' יוחנן: אמר רב הונא בריה דרב יהושע: לא אמרן אלא בשלשה, דליכא שם שמים, אבל בעשרה דאיכא שם שמים - מוכחא מילתא, כדתנן: כענין שהוא מברך כך עונין אחריו: ברוך ה' אלהי ישראל אלהי הצבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו

אחד עשרה, ואחד עשרה רבוא

קושי: הא גופא קשיא! אמרת: אחד עשרה ואחד עשרה רבוא - אלמא כי הדדי נינהו, והדר קתני: במאה אומר, באלף אומר, ברבוא אומר! **תירוץ:** אמר רב יוסף, לא קשיא: הא רבי יוסי הגלילי, הא רבי עקיבא; דתנן, רבי יוסי הגלילי אומר: לפי רוב הקהל הם מברכין, שונאמר: במקהלות ברכו אלהים. אמר רבי עקיבא, מה מצינו בבית הכנסת וכו'. **קושי על ר' עקיבא:** ורבי עקיבא, האי קרא דרבי יוסי הגלילי מאי עביד ליה? **תירוץ:** מיבעי ליה לכדתניא; היה רבי מאיר אומר: מנין שאפילו עוברין שבמעו אמן אמרו שירה על הים - שונאמר: **כמקלוות כרכו ארזים ה' נמקור 'שראז' - קושי על ר' יוסי הגלילי: ואידך? תירוץ:** ממקור נפקא.

משנה

שלשה שאכלו כאחת וכן ארבעה וכן חמשה	אינן רשאים ליחלק
עשה עד עשרה	נחלקין
ועשרה עד עשרים	אין נחלקין
שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד	בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו - הרי אלו מצטרפין לזמן ואם לאו - אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן
אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים, דברי רבי אליעזר	וחכמים אומרים: מברכין

קושי: מאי קא משמע לן? תנינא חדא זימנא: שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן **תירוץ 1:** הא קא משמע לן, כי הא דאמר רבי אבא אמר שמואל: שלשה שישבו לאכול כאחת ועדיין לא אכלו - אינן רשאים ליחלק. **תירוץ 2:** לישנא אחרינא: אמר רבי אבא אמר שמואל, הכי קתני: שלשה שישבו לאכול כאחת, אף על פי שכל אחד ואחד אוכל מככרו - אינן רשאים ליחלק. **תירוץ 3:** אי נמי: כי הא דרב הונא, דאמר רב הונא: שלשה שבאו משלש חבורות - אינן רשאים ליחלק **צמצום דברי רב הונא:** אמר רב חסדא: והוא - שבאו משלש חבורות של שלשה בני אדם. **עוד צמצום:** אמר רבא: ולא אמרן - אלא דלא אקדימו הנך ואזמון עלייהו בדוכתייהו, אבל אזמון עלייהו בדוכתייהו - פרח זימון מינייהו. **הוכחה של רבא לדבריו:** אמר רבא: מנא אמינא לה? דתנן: מטה שנגנבה חציה, או שאבדה חציה, או שחלקוה אחין או שותפין - טהורה. החזירה - מקבלת טומאה מכאן ולהבא. מכאן ולהבא - אין, למפרע - לא, אלמא: כיון דפלגוה פרח לה טומאה מינה, הכא נמי: כיון דאזמון עלייהו - פרח זימון מינייהו.

שתי חבורות וכו'. תנא: אם יש שמש ביניהם - שמש מצרפן.

אין מברכין על היין.

רבי אליעזר	יין, עד שלא נתן לתוכו מים	אין מברכין עליו בורא פרי הגפן אלא בורא פרי העץ ונוטלין ממנו לידים
חכמים	משותן לתוכו מים	מברכין עליו בורא פרי הגפן ואין נוטלין ממנו לידים
	בין כך ובין כך	מברכין עליו בורא פרי הגפן ואין נוטלין הימנו לידים

שאלה על דעת שמואל: כמאן אזלא הא דאמר שמואל: עושה אדם כל צרכיו בפת, **תשובה:** כמאן? כרבי אליעזר. **צמצום מחלוקת ר"א וחכמים:** אמר רבי יוסי ברבי חנינא: מודים חכמים לרבי אליעזר בכוס של ברכה, שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים. מאי טעמא? - אמר רב אושעיא: בעינן מצוה מן המובחר.

אמימר ומר זוטרא ורב אשי... שקל מר זוטרא פתק לקמיה דרב אשי דסתנא, **קושי:** אמר ליה: לא סבר לה מר להא דתניא: אין זורקין את האוכלין? **תירוץ:** ההיא - בפת תניא. **קושי:** והתניא: כשם שאין זורקין את הפת כך אין זורקין את האוכלין! **תירוץ:** אמר ליה, והתניא: אף על פי שאין זורקין את הפת אבל זורקין את האוכלין! **אלא לא קשיא:** הא - במידי דממאיס, הא - במידי דלא ממאיס.

תנו רבנן, ארבעה דברים נאמרו בפת: אין מניחין בשר חי על הפת, ואין מעבירין כוס מלא על הפת, ואין זורקין את הפת, ואין סומכין את הקערה בפת.